

Sygn. akt I PZ 8/22

POSTANOWIENIE

Dnia 22 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa A. B.

przeciwko Starostwu Powiatowemu w Płońsku

o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach, o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach pracy i płacy, o zasądzenie wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22 lutego 2023 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Płocku

z dnia 15 września 2022 r., sygn. akt VI Pa 52/21,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 15 września 2022 r., sygn. akt VI WSC 1/22 Sąd Okręgowy w Płocku w pkt I odrzucił wniosek powódki A. B. o zwolnienie od pozostałej części opłaty od skargi kasacyjnej oraz w pkt II odrzucił skargę kasacyjną powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z 29 listopada 2021 r., sygn. akt VI Pa 52/21 wydanym w sprawie przeciwko pozwanemu Starostwu Powiatowemu w Płońsku.

Sąd Okręgowy wskazał, że powódka składając ponowny wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej oparła go na tych samych okolicznościach dotyczących jej sytuacji majątkowej jak wskazane w poprzednim wniosku. W poprzednim oświadczeniu powódka podała, że osiąga dochód z tytułu diety radnej w kwocie 2.640 zł, który następnie uzupełniła o zasiłek chorobowy w kwocie 4.870 zł za okres od 1 stycznia do 21 lutego 2022 r. W aktualnym oświadczeniu podała jako źródło dochodu dietę radnej w kwocie 2.640 zł oraz świadczenie rehabilitacyjne w kwocie 3.140,41 zł miesięcznie. Zatem dochód powódki jest na podobnym poziomie. W składnikach majątkowych w obydwu oświadczeniach podała dom mieszkalny w P. o powierzchni użytkowej ok. [...], [...] ha łąki położonej w M., samochód O., rok produkcji 2012. W obydwu oświadczeniach wśród obciążeń wskazała kredyt hipoteczny na dom w P. w kwocie ok. 350 zł miesięczna rata oraz kredyt hipoteczny na mieszkanie w B. (wcześniej rata 1.600 zł miesięcznie, obecnie ok. 1.800 zł miesięcznie). W aktualnie złożonym oświadczeniu koszty utrzymania domu w P. oceniła na 1.355 zł miesięcznie, koszty zakupu leków na kwotę 300 zł miesięcznie, koszty swojego utrzymania na 2.540 zł miesięcznie. Zatem koszty zakupu leków, utrzymania domu i utrzymania powódki są na podobnym poziomie jak podane w piśmie z 28 marca 2022 r. w trakcie procedowania poprzedniego wniosku o zwolnienie od opłaty sądowej. Już w piśmie z 28 marca 2022 r. powódka podała, że leczy się hormonalnie, jest po operacji tarczycy, ma arytmie serca, depresję oraz przechodzi rehabilitację kręgosłupa. Podnosiła też kwestie prywatnych pożyczek. Są to te same okoliczności, które powódka podnosi w aktualnym wniosku o zwolnienie od opłaty i załączony do niego oświadczeniu. Załączona przez powódkę do ponownego wniosku o zwolnienie od opłaty dokumentacja lekarska pochodzi z lutego i marca 2022 r., a więc z początku roku, kiedy Sąd rozpoznawał poprzedni wniosek powódki o zwolnienie od opłaty (31 marca 2022 r.), a ponadto dotyczy schorzeń, o których powódka wcześniej wspominała w piśmie z 28 marca 2022 r.

Z uwagi na treść art. 112 ust. 4 u.k.s.c. ponowny wniosek powódki o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na tych samych okolicznościach co poprzednio, nie miał wpływu na bieg terminu do uiszczenia opłaty uzupełniającej od skargi kasacyjnej.

Na postanowienie Sądu Okręgowego pełnomocnik powódki złożył zażalenie, zaskarżając je w części, co do pkt 2. postanowienia, t.j., co do odrzucenia skargi kasacyjnej.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 107 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez jego wadliwe zastosowanie, polegające na odrzuceniu skargi kasacyjnej jako nieopłaconej w terminie wobec błędnego uznania, że ponowny wniosek powódki z 22 sierpnia 2022 r. o zwolnienie w całości od kosztów w postaci uzupełniającej opłaty stosunkowej od skargi kasacyjnej oparty jest na tych samych okolicznościach i na tej podstawie podlegał odrzuceniu, co w konsekwencji skutkowało odrzuceniem również tejże skargi.

Ponadto, na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. pełnomocnik powódki wniósł o rozpoznanie i objęcie badaniem przez Sąd Najwyższy postanowienia Sądu Okręgowego w Płocku z 15 września 2022 r. w zakresie, w którym odrzucono w nim wniosek powódki z 22 sierpnia 2022 r. o zwolnienie od pozostałej części opłaty od skargi kasacyjnej, tj. w pkt 1, albowiem postanowienie to miało bezpośredni wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a Sąd Okręgowy w Płocku w sposób błędny ustalił, że wniosek powódki oparty był na tych samych okolicznościach, w sytuacji gdy w rzeczywistości zaszły istotne zmiany w sytuacji majątkowej powódki, a ponadto doszło do istotnej zmiany okoliczności dotyczącej wysokości opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w przedmiotowej sprawie, której to zmiany powódka nie przewidywała i nie mogła przewidywać zważywszy na dotychczasowy przebieg postępowania sądowego w przedmiotowej sprawie.

Wobec powyższego, strona skarżąca wniosła o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie ma usprawiedliwionych podstaw.

Według art. 102 ust. 1 u.k.s.c., zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi szczególną pomoc państwa dla osób, które ze względu na ich trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów sądowych bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Tym samym pomoc ta może być przyznana wyłącznie w sytuacji, gdy niemożność poniesienia kosztów postępowania, w całości lub w części, ma charakter obiektywny, na który strona nie ma realnego wpływu. Postępowanie sądowe jest bowiem co do zasady odpłatne i strona ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych powinna wcześniej poczynić oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny. Dopiero gdyby tak poczynione oszczędności okazały się niewystarczające, sąd może zwolnić ją z obowiązku uiszczenia kosztów sądowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2021 r., II CZ 48/21, LEX nr 3333529; postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2010 r., II PZ 2/10, LEX nr 585787). Należy również zauważyć, że w postępowaniu kasacyjnym, będącym szczególnym postępowaniem realizującym głównie interes publiczny, uzasadnione jest stosowanie zwiększonego rygoryzmu przy realizacji obowiązku wnoszenia opłat sądowych. Podmiot ubiegający się o zwolnienie od kosztów sądowych jest zobligowany nie tylko przytoczyć fakty przemawiające za uwzględnieniem wniosku, ale również spoczywa na nim ciężar ich wykazania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2018 r., I PZ 28/18, LEX nr 2559464; postanowienie Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., V CZ 40/21, LEX nr 3208076).

Generalnie, zwolnienie z kosztów sądowych może być uzasadnione jedynie wówczas, gdy jest konieczne dla zagwarantowania uzyskania ochrony sądowej podmiotom znajdującym się w obiektywnie trudnej sytuacji ekonomicznej, dla których poniesienie kosztów w całości, a nawet w części, nie jest możliwe bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania, czyli minimum koniecznego dla zapewnienia godnej egzystencji. Prawo do zwolnienia od kosztów nie przysługuje każdemu, lecz wyłącznie osobom rzeczywiście ubogim (zob. postanowienie Sądu

Najwyższego z 19 lutego 2021 r., II CZ 2/21, LEX nr 3122785; postanowienie Sądu Najwyższego z 20 lutego 2018 r., II PZ 33/17, LEX nr 2455722).

Na podstawie z art. 107 u.k.s.c. w razie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych strona nie może ponownie domagać się zwolnienia powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku (ust. 1). Ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na tych samych okolicznościach, podlega odrzuceniu. Na odrzucenie wniosku nie przysługuje zażalenie (ust. 2). Natomiast, zgodnie z art. 112 ust. 4 u.k.s.c. w związku z art. 107 tej ustawy, ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na tych samych okolicznościach, nie ma wpływu na bieg terminu do opłacenia pisma. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano, że dla oceny, czy rzeczywiście wystąpiły nowe lub inne okoliczności, należy dokonać porównania sytuacji majątkowej strony przedstawionej we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych z sytuacją zaprezentowaną przez nią w ponownym wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 marca 2019 r., I CZ 19/19, LEX nr 2629824).

W niniejszej sprawie strona powodowa nie wykazała, aby jej sytuacja majątkowa uległa istotnemu pogorszeniu w czasie pomiędzy złożeniem kolejnych wniosków o zwolnienie z kosztów sądowych. Nie oznacza to, na co zwrócił Sąd Okręgowy, że nie uległa ona zmianie w ogóle. Jednak zmiana ta nie była na tyle istotna, aby uzasadniać ponowne rozpatrzenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, jako oparte na innych podstawach. Powódka nie wykazała, aby obiektywnie nie była w stanie ponieść, choćby częściowo kosztów sądowych. Sąd Okręgowy słusznie zwrócił uwagę, że majątek powódki i jej sytuacja rodzinna nie wskazują na to, aby była ona osobą ubogą, której sytuacja uzasadnia całkowite zwolnienie z kosztów sądowych, nawet mimo faktu, że powódka pozostaje bez pracy i utrzymuje się z diety radnej oraz zasiłku chorobowego, a obecnie świadczenia rehabilitacyjnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się również uwagę, że co do zasady każdy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony w toku postępowania sądowego jest rozpatrywany z uwzględnieniem okoliczności dotyczących sytuacji majątkowej wnioskodawcy w chwili złożenia wniosku, a sąd nie jest związany poprzednimi rozstrzygnięciami w przedmiocie zwolnienia od

kosztów, wydanych na wcześniejszych etapach postępowania. Poza zasadę swobodnej oceny wykraczałoby jedynie dokonanie odmiennych ocen tych samych możliwości finansowych. Jeżeli zatem we wcześniejszych fazach postępowania stronie przyznano zwolnienie od kosztów sądowych, to odmowa zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, że zmiana sytuacji majątkowej skarżącego uległa w jakimś aspekcie poprawie. Jeżeli zaś na wcześniejszych etapach postępowania sądy odmawiały stronie zwolnienia od kosztów sądowych w związku z jej sytuacją majątkową, w kolejnym złożonym wniosku niezbędne jest przedstawienie okoliczności wykazujących niekorzystną zmianę tej sytuacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2020 r., I CZ 57/20, LEX nr 3066702).

Sąd Okręgowy słusznie zauważył, że sytuacja powódki uległa pewnemu pogorszeniu, bowiem nieznacznie zwiększyły się jej obciążenia, natomiast zmniejszeniu uległy dochody ze świadczenia rehabilitacyjnego w stosunku do otrzymywanego wcześniej zasiłku chorobowego. Nie była to jednak na tyle poważna zmiana, aby uznać, że zmieniła ona istotnie sytuację powódki. Należy przy tym zauważyć, że to obowiązkiem powódki było prawidłowe określenie wartości przedmiotu zaskarżenia, zatem fakt, że została ona pierwotnie błędnie obliczona przez stronę skarżącą, w wyniku czego konieczne było jej ponowne ustalenie i wezwanie do uiszczenia opłaty uzupełniającej nie może mieć wpływu na ocenę sytuacji materialnej powódki.

W związku z powyższym zażalenie należało uznać za nieuzasadnione i oddalić je, bowiem zaskarżone postanowienie było prawidłowe.

Z tych powodów, na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c., orzeczono jak w sentencji.